

Recenze

Milan Kopecký: Pokrokové tendence v české literatuře od konce husitství do Bílé hory. Spisy filozofické fakulty UJEP č. 224, Univerzita J. E. Purkyně, Brno 1979, 201 stran.

Literárněhistorický výzkum posledních tří desetiletí podstatně změnil – v jednotlivostech i v celkových obrysech – tradiční obraz starší české literatury, dovršený ve velkých souhrnných dílech českých reprezentantů literárněvědného pozitivismu. Vydatně k tomu přispěla – zvláště pokud jde o systematické studium slovesného umění mezi husitstvím a Bílou horou – více než čtvrtstoletá badatelská činnost Milana Kopeckého, jejíž výsledky jsou uloženy v řadě knižních publikací, kritických edic a v množství statí zveřejněných v domácím i zahraničním odborném tisku. Jestliže bereme v úvahu stav poznávání české renesanční literatury na přelomu čtyřicátých a padesátých let našeho století, nepřekvapí nás, že Kopecký ve svých dřívějších pracích při rekonstrukci obrazu dotud málo známých a jen dílčím způsobem zkoumaných spisovatelů 16. století (zvláště Mikuláše Konáče z Hodiškova, Tobiáše Mouřeniina z Litomyšle a Daniela Adama z Veleslavína) postupoval „zdola“, tj. směřoval především k pracovnímu studiu pramennému, k řešení problémů filiačních a odtud ke zjišťování vztahů mezi památkami českého slovesného umění a literaturami jiných národů, zejména písemnictvím německým, polským a italským.

Jeho nový spis *Pokrokové tendence v české literatuře od konce husitství do Bílé hory* má poněkud jinou základní orientaci. Obsahuje všechny charakteristické rysy autorova pracovního zaměření i stylu, což je zvyrazněno tím, že v něm Kopecký na mnoha místech též ze svých dřívějších publikací, ale materiál z nich čerpaný komponuje v nový celek, v němž do popředí vystupuje úsilí o syntetizující pohledy. V tomto směru se autor opírá nejen o dílčí závěry a zkušenosti z vlastního dlouholetého výzkumu, ale v značném rozsahu přihlíží rovněž k starším i nejnovějším poznatkům jiných badatelů o renesančním umění (ze zahraničních prací se odvolává především na publikace německé, sovětské a polské).

Spis je členěn do pěti hlavních částí. První kapitola, nazvaná *Časové a obsahové vymezení české literatury období renesance*, má fakticky povahu a poslání úvodu. Autor se v ní zabývá výkladem termínů humanismus, reformace, renesance i jejich vzájemným poměrem a sleduje vývoj renesančního ducha i stylu v českých zemích. K charakteristickým rysům této části i celého díla patří zřetel k širšímu kontextu kulturnímu; Kopecký neomezuje svůj zájem na slovesné umění, ale sleduje jeho vývoj ve vztazích k obdobným tendencím projevujícím se v jiných oblastech soudobé kultury – v knižní tvorbě, v rozvoji knihtisku, knihoven, ve vývoji školství, cenzury apod.

V druhé kapitole (*Vliv antiky na pokrokové tendence české literatury v období renesance*) se autor soustřeďuje k stopování, jakými cestami pronikal klasický odkaz starořecké a starořímské literatury k českému čtenáři 16. století, přičemž nejvíc

místa věnuje soudobým českým překladům z antických i neantických literatur a stanovení převažujících rysů tehdejší překladatelské praxe u nás.

Třetí kapitola (*Epika*) je vyplněna hlavně výklady o kronikářském útvaru (autor sem zahrnuje jak díla s převážujícím posláním historiografickým, tak práce se zaměřením v podstatě beletristickým), dále si všímá bajky a konečně rozvoje cestopisné literatury.

V čtvrté kapitole (*Dramatika*) autor probírá dosti členitou tvorbu dramatickou (drama satirické, biblické, světské hry mravoučné, fraškovitá interludia), přičemž sleduje — obdobně jako v sousedních kapitolách —, do jaké míry tyto útvary souvisejí s tradicí staročeského dramatu a čím připravují pozdější vývoj.

Pátá kapitola (*Lyrika a některé jiné nesýžetové útvary*) je věnována výkladům žalmových parafrází, kancionálové poezii, světské milostné lyrice, časové písni, mravokárným a satirickým skládáním a v závěru soudobé epistolografii.

K shrnutí a zobecnění výkladů směřuje *Závěr*, v němž autor dospívá na podkladě předchozí analýzy k návrhu nové periodizace české literatury mezi husitstvím a Bílou horou; zřetel k obecným otázkám se však uplatňuje i v kapitolách 2–5, které tvoří jádro spisu a v nichž Kopecký na rozboru konkrétního materiálu sleduje, jak se v české literatuře a kultuře období renesance projevuje vývojové směřování k základům, na nichž stojí novodobé slovesné umění: v ohnisku jeho zájmu je především úsilí o zčešťování, zesvětšťování a zlidovování kulturních hodnot. Vzhledem k této ústřední linii díla je přirozené, že výklady na mnoha místech v přiměřeném rozsahu přesahují časový rámeček vymezený titulem.

Nový spis M. Kopeckého může vyvolat věcné připomínky i diskuse k řadě dílčích i obecnějších problémů, jimiž se zabývá; sám autor k tomu — nejednou vědomě — podněcuje, navíc se dotýká řady otázek, které nejsou a zřejmě ani nemohou být vyřešeny s absolutní jistotou, s definitivní platností (patří sem např. problém datace prvního tisku Trojanské kroniky). Nesporné je, že jeho práce, opírající se o detailní analýzu bohatého materiálu, namnoze uloženého v zahraničí, i o bezpečnou znalost rozsáhlé sekundární literatury, dospívá k zobecňujícím závěrům, které jsou přínosem k hlubšímu poznávání české literatury renesančního období.

Karel Palas

Alena Wildová-Tosi: Un poeta romantico ceco. Prose autobiografiche di K. H. Mácha. Marsilio Editori, Venezia 1976, 187 stran.

Máchovská literatura v Itálii se dosud opírala zejména o knižní monografii G. Mavera (*Un poeta romantico cecoslovacco: Karel Hynek Mácha*. Roma, ARE, 1925) a o překlady *Máje* (Riccardo Selvi: *Máj, poemetto romantico di K. H. Mácha*. Roma Coppitelli e Palazzotti, 1934. — Ettore Lo Gatto: *K. H. Mácha, Maggio*, Firenze, Fussi, 1950). Nejnovější příspěvek k máchovskému bádání je z pera profesorky českého jazyka a české literatury na římské univerzitě (publikovala rovněž práce o Čapkovi, Vančurovi a Wolkrovi, v současné době připravuje knihu o Erbenovi a jeho pohádkách; italská bohemistika jí kromě toho vděčí za moderní normativní mluvnici češtiny).

Autorka chce přispět k poznání Máchových deníků a některých jeho prozaických děl. V první části knížky (skromně nazvané *Úvod*) analyzuje (vedle některých partií *Velkého zápisníku* a *Deníku na cestě do Itálie*) především *Deník z roku 1835* a hledá jeho souvislosti s Máchovými básnickými i prozaickými pracemi; na zbývajících přibližně sto stranách pak předkládá italskému čtenáři antologický výběr z Máchových autobiografických próz, doplněný kritickými poznámkami. Jde o texty (popř. úryvky textů), jejichž překlad do italštiny byl pořízen autorkou a dvěma dalšími bohemistkami (Alida Di Marzio a Sandra Passariello) vesměs na základě *Spisů K. H. Máchy* vydaných Odeonem r. 1959, 1961 a 1972; *Zápisník, Deník z roku 1835, Dopisy, Pouť krkonošská, Večer na Bezdězu*.

Těžiště práce tkví v úvodních kapitolách, a to zejména proto, že Wildová-Tosi se odhodlala podrobit své analýze integrální text *Deníku z roku 1835*. Základní novum recenzované knihy spočívá v tom, že jsou zde poprvé publikovány (česky v úvod-